

XXVIII. županijsko Natjecanje iz hrvatskoga jezika

28. ožujka 2023.

četvrti (IV.) razred

zaporka

--	--	--	--	--	--

(peteroznamenasti broj i riječ)

broj bodova:

90

Upute natjecateljima **koji ispit pišu na papiru**

1. Ispit se piše 90 minuta.
2. Prije rješavanja ispita treba čitljivo i pravopisno točno ispuniti listić sa zaporkom.
3. Natjecatelj zaporku treba napisati na manju i na veću omotnicu te na prvu stranicu ispita.
4. Ispitne zadatke treba pažljivo pročitati.
5. Treba pažljivo slijediti upute u zadatku.
6. Rješenja treba upisivati kemijskom olovkom crne ili plave boje na za to predviđena mjesta. Tinta se ne smije moći obrisati.
7. Ako natjecatelj želi izmijeniti odgovor, treba ga precrtati, dopisati istom kemijskom olovkom novi odgovor te podizanjem ruke pozvati dva člana Povjerenstva koja nadziru pisanje. Oba člana trebaju odmah pred natjecateljem parafirati izmjenu odgovora. Svaki natjecatelj smije u cijelome ispitu imati najviše tri izmjene.
8. Odgovori ne smiju biti pisani velikim tiskanim slovima.
9. Odgovori trebaju biti pravopisno i gramatički točni.
10. Nakon završetka pisanja ispit, radni papir i manju omotnicu treba staviti u veću omotnicu, koju treba predati članu Povjerenstva.
11. Nakon objave privremene ljestvice poretka natjecatelj ima pravo uvida u ispit i pravo na pismenu žalbu.

Želimo Ti uspjeh na Natjecanju!

Županijsko povjerenstvo:

1. _____
(predsjednik Županijskoga povjerenstva)
2. _____
(član Županijskoga povjerenstva)
3. _____
(član Županijskoga povjerenstva)

1. Prepiši pisanim slovima, prema pravopisnim pravilima o pisanju velikoga i maloga početnog slova, dijelove rečenica otisnute ispod crte velikim tiskanim slovima.

Sandro Boticelli, _____, još je u
(TALIJANSKI SLIKAR RANE RENESANSE)

16. stoljeću za svoju sliku _____ iz morske pjene
(ROĐENJE VENERE)

kao središnji motiv upotrijebio jakobovu kapicu, lepezastu školjku latinskoga naziva
_____. Školjka je ime dobila prema
(PECTEN JACOBÆUS)

_____ u mjestu Santiago de Compostela.
(CRKVI SVETOGA JAKOVA)

Osim što je najljepša školjka Jadrana, iznimno je ukusna i zdrava: odličan je izvor
_____ i proteina.
(OMEGA-3 MASNIH KISELINA)

(prema: *turizam.hr*)

5	
---	--

2. Svaki redak u tekstu sadržava jednu normativno pogrešnu riječ. Napiši je na crtu pokraj retka u točnome obliku. Slijedi riješeni primjer!

Najdraža mi je pjesma *Dite* spliskoga glazbenog sastava Libar. Mogla splitskoga
bih je neprestano slušati. Uvijek me iznova očara, vjerovatno zato što _____
povezuje djetinstvo i more. Naime, pjesma govori o tome kako čovjek _____
u moru pronalazi mir, utjehu i dječiju nevinost. Svi su stihovi autentični _____
i dojmljivi, a stih kojega smatram najsnažnijim kaže da život krade, a _____
more vraća. Uživam uz more zimi dok me griju zubaste Sunčeve zrake _____
a iz mene ističe sva ozlojeđenost, umor i stres. More je moj lučonoša. _____
Odnosi mračna raspoloženja i mušičavost, a u misli donosi Oliverovog _____
Galeba – i kao da srce mi kliče kako mu je lijepo na osami, uz pučinu. _____

8	
---	--

13	
----	--

3. Zadatak se sastoji od dva dijela.

a) Na prazne crte napiši tvorence od riječi koje se nalaze u zagradama ispod crte tako da rečenica bude smisljena i u skladu s normom hrvatskoga standardnog jezika.

Potrebna je visoka (1.) _____ prema ekonomskoga usmjerenja,
(struka)

(2.) _____ radno iskustvo, poznavanje rada u
(pet, godina)

(3.) _____ aplikaciji *Quickbooks*, odgovornost,
(računovodstvo)

organiziranost, praktičnost i slično.

b) Napiši koji je tvorbeni način upotrijebljen pri tvorbi riječi.

1. _____

2. _____

3. _____

6	
---	--

4. Odredi vrstu, padež (N, G, D, A, V, L, I), rod (ž. r., m. r., s. r.) i broj (jd., mn.) riječima podcrtanim u tekstu i upiši ih na crte.

Sva trojica hitro se sprema i provuku po trajavim nerasvijetljenim stubama i zaustave se na masivnim vratima.

	vrsta	padež, rod i broj
sva	_____	_____
vratima	_____	_____

4	
---	--

10	
----	--

5. Od zadanih glagola prefiksanim morfemima oblikuj glagole koji se smisleno uklapaju u rečenicu. Svaki glagol moraš upotrijebiti jedanput. Glagol mora biti jezično i smisleno točno uvršten u rečenicu. Slijedi riješeni primjer. Glagoli u tekstu ne moraju ići redom kojim su ponuđeni.

držati vezati kazati tvoriti puštati taknuti govoriti

Rađanje je fiziološki proces, ali kako bi se neometano odvio, nužno je podržati roditelju i _____ uvjete u kojima će se osjećati sigurno i ugodno. Kako bi sve prošlo u najboljem redu i bez iznenađenja, važno je unaprijed _____ primjenu određenih medicinskih postupaka, primjerice sredstava za ublažavanje bola. Nakon poroda stručna će osoba _____ djetetovu pupčanu vrpцу i omogućiti roditelji i djetetu kontakt koža uz kožu. Djelovanjem hormona oksitocina početak će se _____ mlijeko i roditelj može podojiti svoje dijete već u prvome satu nakon poroda. Ako roditelj nema iskustva s dojenjem, stručna će joj osoba _____ kako započeti dojenje. Istraživanja pokazuju da će kontakt roditelja i djeteta odmah nakon poroda _____ uspješnije dojenje i nakon otpusta iz bolnice.

6	
---	--

6. Odredi sintaktičku službu podcrtanim rečeničnim dijelovima.

Moru prilazimo sa sjećanjima na more, na miris borova.

(Predrag Matvejević)

moru _____

sa sjećanjima _____

na more _____

borova _____

4	
---	--

10	
----	--

7. Pročitaj rječnički članak i odgovori na pitanja.

gũmb *im. m.* (G gũmba; *mn.* N gũmbi, G gũmbā) *mađ.* (gomb od novogrč. kómbos) v. dugme

- a) Kojoj vrsti posuđenica pripada riječ *gumb* s obzirom na jezik iz kojega je ušla u hrvatski jezik?

1

- b) Kojoj vrsti posuđenica pripada riječ *gumb* s obzirom na stupanj prilagodbe?

1

- c) Koji je standardnojezični sinonim riječi *gumb*?

1

- d) Podcrtaj lemu u zadanome rječničkom članku.

1

- e) Kojom je vrstom posuđivanja riječ *gumb* došla u hrvatski jezik? Obrazloži svoj odgovor na temelju zadanoga rječničkog članka služeći se prikladnim nazivima. Svoje obrazloženje oblikuj u skladu s normom hrvatskoga standardnog jezika.

3

8. Koje je od sljedećih imena perifrazno ime?

- a) Ivana Vrdoljak Vanna
- b) Petar Krešimir Četvrti
- c) Markantun de Dominis
- d) Otac Hrvatske Književnosti

1

8

9. Uvrsti zavisnu rečenicu *gdje se rijeka ulijeva u more* u odgovarajuće glavne rečenice tako da oblikuješ zavisnosloženu rečenicu zadane vrste. Ne smiješ mijenjati zadanu surečenicu. Složena rečenica mora biti smisljena te pravopisno i gramatički točna.

a) subjektna: _____

b) objektna: _____

c) atributna: _____

d) mjesna: _____

4	
---	--

10. Odredi vrstu zadanim zavisnosloženim rečenicama. Nakon toga oblikuj jednostavnu rečenicu tako da zavisnu surečenicu zamijeniš odgovarajućim rečeničnim članom ne mijenjajući značenje rečenice.

a) Bavili smo se dizanjem utega jer je dizački klub bio blizu.

vrsta: _____

rečenica: _____

b) Ne možeš pogledati izložbu ako nemaš ulaznicu.

vrsta: _____

rečenica: _____

4	
---	--

11. Prepiši atributne sintagme iz zadane rečenice.

Svi su se izjasnili da žele ostati, pa sam im onda rekao da bih im želio ispričati o svojem životu na otoku i uputiti ih kako da ovdje olakšaju sebi život.

_____, _____

2	
---	--

10	
----	--

12. Koje su se glasovne promjene dogodile u podcrtanim riječima? Pripazi na redosljed glasovnih promjena u primjerima u kojima je on bitan.

Na sajmu u Splitu predstavljeni su brojni primjerci jedrilica, katamarana, motornih brodica i jahta, a novinarima i članovima stručnoga povjerenstva omogućena je i plovidba modelima koji su sudjelovali u natjecateljskome programu. Nakon odličnoga iskustva možemo samo reći da s radošću iščekujemo nove nautičke susrete.

sajmu _____

primjerci _____, _____

plovidba _____

radošću _____, _____

iščekujemo _____, _____

8	
---	--

13. Zadatak se sastoji od dva dijela.

a) U sljedećoj rečenici u podcrtanome frazemu zamijeni imeničku sastavnicu tako da dobiješ frazemski sinonim.

Mjesecima nisam srela Matu – kao da je u more propao.

b) U sljedećoj rečenici frazemu zamijeni podcrtanu sastavnicu tako da dobiješ frazemski antonim.

Marija se u hrvatskoj gramatici snalazi kao riba u vodi.

2	
---	--

14. Rastavi riječi na morfeme služeći se spojnicama.

križni _____

beskoristan _____

2	
---	--

12	
----	--

15. Zaokruži točno naglašene riječi s obzirom na rečenični kontekst.

Orlando Tramontano bio je čovjek visoka **ròda/róda**. **Žèna/žénā** mu se zvala Mariella. Inače, obitelj korijene vuče iz **gràda/grâda** Matere.

3	
---	--

16. Kojom su vrstom tekstne veze povezane rečenice u sljedećemu tekstu?

Vjetar je hukao i zavijao. More se pjenilo i urlalo. Barke su divlje plesale. Drveće se prignulo zemlji trudeći se sačuvati uskovitlane udove. Sva se pritajena sila prirode oslobodila i obrušila na naše malo mjesto.

1	
---	--

17. Zadatak ima dva dijela.

a) Kojemu leksiku na prijelazu pripadaju podcrtane riječi?

Znate li koje su proljetne cipele trenutačno veliki hit? Riječ je o loafericama, vrlo udobnim i ležernim cipelama s niskom potpeticom. Također, već su nekoliko godina vrlo popularne i oksfordice.

b) Koja je riječ iz teksta hiperonim podcrtanim riječima?

2	
---	--

18. Navedi ime časopisa oko kojega su se okupljali pripadnici zadarske filološke škole na čelu s Antom Kuzmanićem.

1	
---	--

19. Kako se zove književno-jezični krug čiji su pripadnici u drugoj polovici 17. stoljeća djelovali na području izravnoga dodira svih triju narječja hrvatskoga jezika, što se očituje u jeziku njihovih djela?

1	
---	--

8	
---	--

Pročitaj sljedeći tekst i odgovori na pitanja 20. – 34.

More adrijansko

Nives Opačić

1 Jadranska obala čini dobar dio Hrvatske, pa su i mnogi hrvatski književnici rodom s mora ili ga kao prvu senzaciju gledaju sa svojih brda od rođenja, a neki i do smrti (barem u mislima). Tako jakom fascinacijom – *morem* i *životom ljudi uz more* – zarazili su se i mnogi pjesnici s kopna (Šenoa, Domjanić, Vidrić, Krleža, Majer, Cesarić, Tadijanović, Mihalić...).

2 *More* znači u prvom redu veliku količinu vode okružene kopnom ili općenito *morsku vodu*. U prenesenome značenju *more* i dalje označuje nešto veliko, golemo, što ne mora nužno biti voda, pa govorimo: isplakala je *more suza*, potrošio je na kuću *more novaca*, a svaki se dan susrećemo i s *morem problema*. *More* je zahvalan tvorbeni element u frazeologiji, pa kad tko pretjeruje, reći ćemo: *baci pola od toga u more*, tek time ćeš ga svesti na pravu mjeru. *Debelo, otvoreno, široko more* znači *pučinu*, a kad čega ima kao *pijeska u moru*, to znači vrlo mnogo, obilno. Naprotiv, ako vam tko dade neznatnu količinu čega, reći ćemo da je to tek *kap u moru*.

3 *More* je u hrvatskome standardnom jeziku imenica srednjega roda (ovo more), a imenice srednjega roda završavaju u nominativu jednine na *o* (selo) ili na *e* (polje). Nastavak *-o* dobivaju tzv. nepalatalne osnove, a nastavak *-e* palatalne. Odmah možemo pitati: kako to da je *more* navuklo na sebe palatalni nastavak *-e*, a suglasnik *r* ispred nastavka nije palatal. Ovdje je potreban mali dodatak: suglasnik *r* nije danas palatal u hrvatskome standardnom jeziku, no nekoć je bio, pa se depalatalizirao (zato u instrumentalu jednine imenica muškoga roda imamo kadšto oblike *carem, gospodarem* – s nastavkom palatalnih osnova).

4 Stručnjaci se uglavnom slažu da je *Jadransko more* dobilo ime po gradu *Adriji/Atriji/Hadriji* na zapadnoj, apeninskoj, obali, nekoć morskoj luci, koji je zbog nanosa rijeka Pada (Po) i Adigea danas udaljen od obale 26 km. *Adria/Atria/Hadria* nalazi se u provinciji Rovigo, a osnovao ju je car Hadrijan. No, da bismo dobili to ime (*Jadran*), morala je nastupiti glasovna promjena zvana *proteza*. Kao proteze česti su suglasnici *v* i *j*, npr. *uho/vuho; apno/vapno; ugljen/vuglen; oko/joko* itd. Kako u antici *Adria* znači i *Jadran* i *Mediteran*, a u antičkoj se Dalmaciji spominju *Adra* i *Adrium* i kao

ekonim i kao oronim, nije isključeno – misli onomastičar Skok – da je ime *Jadran* moglo poteći i od izvornoga imena na talijanskoj obali i od imena na hrvatskoj obali.

5 U književnost nas najlakše mogu dovesti *sirene*, one imaju tu vabiteljsku moć (Odisej je voskom začepio uši svojim mornarima i vezao ih za jarbole da ne podlegnu napasti sirenskoga zova i ne odu za tim zavodnicama u propast). Grč. *Seiren*, lat. *Siren* ime je mitološkoga bića koje živi u moru, slično je djevojci (gore djevojka, dolje riba), a svojim zavodljivim pjevom mami mornare u more da ih ondje utopi. Ime im potječe od grč. *seirá*, uže, lovna zamka, a moderno je značenje *sirene* zvučna naprava koja ili upozorava na opasnost (zračna opasnost, vatra) ili svima razglasi da je npr. završila smjena u tvornici, da vozilo hitne pomoći juri prema bolnici tražeći slobodniji prolaz, da policijsko goni prijestupnike itd. Andersenova *Mala sirena* nije bila zla zavodnica, obratno; radije je umrla nego da svojom pojavom uznemiruje voljenoga (iako ne baš inteligentnoga) kraljevića. „Gadura” *Lorelei* druga je priča; ordinirala je s hrđi na obali Rajne iz čiste pakosti – da mornari polome i brod i vrat. I „dobre” i „zle” dostojne su literarne (i ine) obradbe, no njima se neću ovdje više baviti. Dovele su nas (iz svojih vodenih postojbina) do zanimljivih riječi. A onda i do beskrajnoga morskog plavetnila. Tako zamišljam vječnost.

(prema: Nives Opačić, *More adrijansko*)

20. Kakvu temu obrađuje autorica?

- a) jezikoslovnu b) književnu c) oceanografsku d) sociološku

1	
---	--

21. Koju misao o moru iskazuje autorica?

- a) More je prepuno nemani.
b) More je obogatilo leksik.
c) More je monosemična riječ.
d) Pisci koji pišu o moru nisu s mora.

1	
---	--

22. Što je, prema tekstu, zajedničko imenicama *more* i *car*? Svoj odgovor oblikuj u skladu s normom hrvatskoga standardnog jezika.

2	
---	--

4	
---	--

23. Koji se antroponimi spominju u četvrtome odlomku?

_____ , _____

2	
---	--

24. Čime se bave stručnjaci spomenuti u četvrtome odlomku?

- a) etimologijom b) frazeologijom c) fonetikom d) leksikografijom

1	
---	--

25. Objasni glasovnu promjenu protezu na temelju podataka iz teksta. Svoje objašnjenje oblikuj u skladu s normom hrvatskoga standardnog jezika.

2	
---	--

26. Što se, prema tekstu, u antičkoj Dalmaciji nazivalo *Adra* i *Adrium*?

_____ , _____

2	
---	--

27. U kojoj je od sljedećih rečenica iskazan autoričin stav?

- a) Jadranska obala čini dobar dio Hrvatske.
b) *More* je u hrvatskome standardnom jeziku imenica srednjega roda
c) Nastavak -o dobivaju tzv. nepalatalne osnove, a nastavak -e palatalne.
d) U književnost nas najlakše mogu dovesti sirene, one imaju tu vabiteljsku moć.

1	
---	--

8	
---	--

28. Slažeš li se sa stavom iskazanim u 27. zadatku? Obrazloži. Svoje obrazloženje oblikuj u skladu s normom hrvatskoga standardnog jezika.

2	
---	--

29. Što je, prema tekstu, posuđenica *sirena* prema jeziku iz kojega potječe?

1	
---	--

30. Ispiši hidronim iz petoga odlomka polaznoga teksta.

1	
---	--

31. Koja riječ u petome odlomku ima značenje *zemlja ili kraj odakle tko potječe ili u kojemu stalno boravi*?

1	
---	--

32. Što o sirenama izražava autorica rečenicom *dostojne su literarne obrade*? Svoj odgovor oblikuj u skladu s normom hrvatskoga standardnog jezika.

2	
---	--

7	
---	--